

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКОВНА ГАЗЕТА • UKRAINISCHE KIRCHENZEITUNG

РІК ВИДАННЯ • JAHRGANG 68

ЛИПЕНЬ • JULI 2016 • Nr. 13 (2945)

ЦІНА • PREIS • 1,50 EURO

ПЕРШИЙ «СПРАВЕДЛИВИЙ» КАТОЛИЦЬКИЙ ЄПІСКОП

В листопаді 2001 року в базиліці св. Петра в Римі папа Іван-Павло II урочисто проголосив його блаженним за вірність греко-католицькій Церкві, за його мученицьку смерть. У січні 2008 року спеціальна комісія меморіалу Яд ва-Шем в Ізраїлі присвоїла йому звання «Справедливий між народами» за порятунок трьох десятків словацьких євреїв під час II світової війни. Звання «Справедливий між народами» держава Ізраїль почала присвоювати не-євреям у 1963 році. Серед майже 22 тисяч рятівників він – перший католицький єпископ.

Звісно, ці дві події можна вважати випадковим збігом обставин, а можна їх трактувати як закономірність. Оцінено, хоч і посмертно, інтегральну особистість, в якій переконання і слово не розминалися з ділом. Мова йде про єпископа Пряшівської греко-католицької єпархії Павла Гойдича, ЧСВВ (1888–1960). Нині можна твердити, що він був найвидатнішою постаттю серед русинів Чехословаччини в першій половині ХХ ст. Владика Павло дбав не тільки про релігійні потреби своїх віруючих, а й про національно-культурний розвиток русько-української меншини у першій (домюнхенській) Чехословацькій республіці, за часів словацької

республіки (1939–1945), що існувала з ласки Гітлера та у відновленій Чехословаччині, комуністичний режим якої засудив його 1951 року на довічне ув'язнення.

ЄПАРХІЯ НЕ БАЗАР

Серед русинів-українців Чехословаччини він мав незаперечний авторитет не лише як єпископ, а також як невтомний організатор руського шкільництва, бо глибоко розумів потребу виховати національно свідому руську (українську) інтелігенцію, котра була б здатна віддано служити своєму народу. Власне, затяжну боротьбу вів владика Павло саме за руське єпархіяльне шкільництво.

▼ Продовження на 5 стор.

ХТ

ВІД КРЕМЛЯ БІЛЬШЕ НІЧОГО НЕ ЗАЛЕЖИТЬ...

Професор економіки Гуверівського Інституту в Каліфорнії Михайло Бернштам попередив в інтерв'ю Радіо Свобода про те, що від російської нафти і газу більше нічого не залежить. Енергоресурси Москви, які Кремль використовував в якості зброї та інструменту політичного впливу, більше нічого не значать.

За його словами, нафта більше не буде коштувати вище 36 доларів за барель. І в подальшому буде тільки падати. Навіть якщо на Близькому Сході розпочнеться велика війна кардинальної зміни в нафтовому тренді більше не буде, тому що в США і в світі сталася технологічна революція в області видобутку нафти і Америка стає найбільшим гравцем на нафтовому ринку. Крім того, стрімко втрачають цінність газопроводи. Нові технології дозволяють добувати і транспортувати скрапленій газ спеціальними танкерами, що значно дешевше газопровідної доставки.

Пан Бернштам пояснює:

— Російський газопровід в Європу Уренгой – Ужгород пропускає 28 мільярдів кубічних метрів газу на рік. Хвалений «Північний потік» пропускає 55 мільярдів кубічних метрів газу на рік. І всього лише 50 або 70 великих кораблів перевозять таку ж кількість у вигляді зрідженого природного газу, що значно дешевше.

— Я вам даю дві критичні цифри: 36 і 80. 36 доларів за барель – це середня ціна нафти в Сполучених Штатах, традиційної та сланцевої. Виробництво сланцевої нафти коливається від 23 до 50 доларів за барель, 36 середня. У цій ситуації, якщо ціна на нафту дещо піднімається на світовому ринку в силу тих чи інших причин, в цій ситуації йде 80 днів всього лише для того, щоб нові сланцеві свердловини вступили в дію, або відновили виробництво, або почали нове виробництво. У Сполучених Штатах є компанії, які можуть за 80 днів почати нове виробництво в разі зміни ринкової кон'юнктури. Тобто, якщо нафта піднімається вище 36 доларів, вона не може піднятися вище довше ніж на 80 днів, тому що в цей час вже відразу вступає нове виробництво. Всі ці свердловини закриті, вони відкриваються, ціна падає, вони закриваються. Світова рівноважна ціна зараз на нафту буде такою, якою за технологічними умовами є ціна виробництва на маргінальній свердловині сланцевої нафти в Сполучених Штатах.

Іншими словами, вихід американців на всесвітні ринки нафти вбиває будь-яку надію на створення російської енергетичної наддержави. Сланцева революція поклала край сподіванням Росії, вона поклала кінець ролі Саудівської Аравії в світі, вона поклала край впливу близькосхідних криз на світову економіку. Нічого подібного тим шокам, які відбувалися в світовій економіці, рецесії на Заході в 1973 і в 1979 році, нічого подібного вже не буде.

▼ Продовження на 4 стор.

«Замок Радомисль», який придбала Ольга Богомолець (лікарка, політик), ще недавно був радомисльським сміттєзвалищем. Сьогодні – це домівка для більш ніж 5-ти тисяч неканонічних українських ікон. За словами пані Олі: «У часі відбудови замку стало зрозуміло, що на цьому ж місці була перша папірня Києво-Печерської Лаври, де друкувались Євангелія, Псалми, Молитвослови, уся духовна література. Тут були поховані митрополити: Пилип Володкевич, Лев Шептицький і Ясон Смогоржевський.

(Орина Маслоva, «Оранта»)

На сторінці 7 продовжуємо тему у статті «Невідома Житомирська Унія 1715 року»

МАЙБУТНЄ УГКЦ КУЄТЬСЯ ТАМ, ДЕ ВІЙНА

Після Зіслання Святого Духа на апостолів ніхто з них не залишився на місці – Церква рушила в новозавітний вихід. Саме таким є обличчя Церкви, про яке говорить Папа, коли Церква виходить назовні, до потреб, плачу, скорботи людей у світі, бо вона покликана його спасти. Такі слова у день Зіслання Святого Духа, у проповіді до вірних сказав патріарх Святослав в соборі Святого Юра.

Глава Церкви зауважив, що старовинний собор Святого Юра для УГКЦ є «справжньою сіонською світлицею, де протягом століть на Церкву сходила сила з небес, яка рухала нею, дозволяючи чинити те, чого людській силі неможливо здійснити». Такою Церквою у виході була УГКЦ, яку вів митрополит Андрей Шептицький: «Під його проводом наша Церква на початку ХХ століття була маленькою, мала всього три єпископські осідки. Але ведена Святом Духом, Церква пішла – до Австралії, Європи, Америки. І сьогодні УГКЦ є Церквою

Державний Секретар Ватикану кардинал П'єтро Паролін прибув до України, щоб висловити солідарність папи Франциска з українським народом, який страждає від війни. Мета візиту, це також вивчити, яка саме допомога потрібна постраждалим від нападу Росії. У фонд, яким управляє Папська Рада «Cog Unum» потрапили усі кошти, зібрані під час гуманітарної збірки в католицьких церквах Європи 24 квітня. Допомогу планується надати передусім внутрішньо переміщеним особам, людям, які перебувають на тимчасово окупованій території, тим, що перебувають у зоні бойових дій, пораненим військовим та їхнім дітям. Адресна допомога матиме три пріоритетні напрямки: харчування, медична допомога та житло. 20 червня, на всеукраїнській Раді Церков та релігійних організацій, кардинал Паролін, зокрема, сказав: **«Драматичні події, які сколихнули вашу [українців] історію, зробили вас народом-мучеником, якому належить пошана не лише католицької Церкви, але і всіх людей, що вірять у цінності свободи, справедливості, братерства».** Світлина Олени Кулигіної

глобального масштабу».

За словами проповідника, Собор Святого Юра був «сіонською світлицею для Церкви» і за часів патріарха Йосифа Сліпого: «Бо звідси почався інший вихід, рух УГКЦ на муки й страждання – на Схід. Саме звідси пішов Сліпий з єпископатом та духовенством свідчити Боже Слово перед безбожними сві-

ту цього, розносячи силу благодаті Святого Духа до Сибіру, Камчатки і Далекого Сходу». А тепер УГКЦ має вже 15 єпископських осідків і вона є «силою й рушієм суспільного буття України».

«Куди далі поведе нас Святий Дух? Нам це вказує сам Папа Римський. Майбутнє УГКЦ і України кується там, де війна і страждають люди.

Ми так нині благаємо миру, але мир – це не тільки діяння дипломатії, а дар Святого Духа. Цей Дух дарує його тим, хто відкритий прийняти Його силу і в Його благодаті йти вперед. Рушаймо на Схід, де так бракує віри, надії й любові», – закликав патріарх Святослав.

Департамент
Інформації УГКЦ

ХТ

Світлина: Корнелія Гловацка-Вольф, Агенція Газета

Він наголосив на геополітичній революції, що відбулася в стосунках українців і поляків. «Сьогодні на політичному й інших рівнях Польща є найстійкішим союзником України, її адвокатом в Європі, а це було немислимо ще у моїй молодості. Це епохальна зміна сердець», – вважає Єпископ.

Проте, на його думку, Україна, що зараз переживає війну, потребує ще однієї геополітичної революції – примирення з Росією, а тому грошову нагороду – 10 тисяч євро – владика Борис вирішив віддати на започаткування проекту зустрічей для молоді з України, Росії та Польщі. «Важко говорити

НАГОРОДА ЄЗЬОРАНСЬКОГО ДЛЯ ВЛАДИКИ БОРИСА

4 червня в приміщенні Національної Бібліотеки ім. Оссолінських у Вроцлаві відбулося вручення нагороди Яна Новака-Єзьоранського – політика, журналіста, легендарного «зв'язкового» під час II світової війни, одного з найвідоміших діячів польської діаспори. Цьогорічним лауреатом «за великий вклад в творення незалежної, суверенної та європейської України як спільноти вільних людей» став єпископ Паризької Єпархії святого Володимира Великого, президент Українського Католицького Університету (УКУ), владика Борис. «З огляду на символічність особи Яна Новака-Єзьоранського та тих дійсно історичних постатей, що отримували цю нагороду, приймаю її як щедрий аванс та благословення на ріст і дальшу працю», – зазначив владика Борис, зауваживши, що ця нагорода не настільки його персональна, а зокрема є відзначенням різноманітних ініціатив академічної спільноти УКУ.

про мир і примирення, коли щодня гинуть люди, коли триває війна і частина нашої землі окупована. Але як християни та реалісти ми знаємо, що немає іншого закінчення війни, ніж мир.

Сьогодні німецькі та французькі діти лише з підручників історії дізнаються про століття воєн і ворожнечі між цими народами. Сьогодні гоять рани минулого німці і поляки, відкрито говорять

про травми і болі поляки та українці. Мрію, щоб молоді українці і росіяни нарешті починали критично і творчо думати про майбутнє, щоб рух примирення рухався на схід». (Прес-служба УКУ)

ХТ

ЧИ ПОЧИТАЄШ СВЯТИХ?

Час до часу часописи повідомляють, що Католицька Церква проголосила когось Святим або Святою. Кожен українець повинен знати, що значить канонізація, бо тут панує немало непорозуміння та замішання. Деякі несвідомі католики або повні пересудів нектолики висмівають канонізованих Церквою Святих, твердять, що Церква для своєї користі «винаходить» Святих. Дехто навіть поважується зневажати та кепкувати з канонізованих Святих.

Святі, це геройські мужі чи жінки, що заблестили особливими та надзвичайними чеснотами, служили особливіше Господу Богу, опанували свої пристрасті та йшли до великої досконалості. За їх

святе життя Церква під проводом Святого Духа проголошує, що вони за життя здобули геройські чесноти, тому й вони спаслися, пробувають у небі, де за святе та богоугодне життя доступили великої

слави в царстві блаженних.

Церква порівнює Святих до зорей, бо за життя вони блистали особливими чеснотами; до дорогоцінних перлин, бо їх святе життя це скарб Христової Церкви; до ливанських кедрів, бо святістю вони піднялися понад звичайних, сірих християн; до запашних лілей, бо на землі ширили запах геройських християнських чеснот; до могутніх колумн, бо своїми молитвами, жертвами та чеснотами вони скріпляють Церкву, підносять її престиж і з'єднують її Боже благословення.

І. ЧОМУ МАЄМО ПОЧИТАТИ СВЯТИХ?

Почитати, значить показувати Божим угодникам особливішу пошану за їх геройську любов до Бога, за їх самопожертву для вбогих, хворих і впосліджених, за їх місіонерську ревність, якою вони посеред трудів і невигод апостольського життя намагалися своїми проповідями та сповідями рятувати від прокляття безсмертні душі.

Народи шанують своїх великих провідників, військових героїв, здібних королів за їхні заслуги та чесноти. Чому б християни не мали шанувати та почитати героїв

християнства, мучеників, великих мужів і жінок? Церква наказує та заохочує почитати Святих, бо вони великі приятелі Божі, що більше, ніж звичайні християни натрудилися для Божої слави та спасіння душ.

Церква не винаходить, ані не творить Святих. Канонізація – це не творення чи винаходження Святих, але тільки врочисте проголошення, що згадана особа була свята, вправлялася в надзвичайних, християнських чеснотах і досягнула небувалої досконалості, тому й вона тепер у небі.

► Продовження на 3 стор.

ЧИ ПОЧИТАЄШ СВЯТИХ?

▼ Продовження. Початок на 2 стор.

Проголосивши когось Святим, Церква дозволяє малювати його образи з авреолою, ставляти престоли, будувати каплиці та церкви на його честь і зважає всіх своїх вірних почитати, молитися та благати в нього помічі, бо по словам Тридентійського Собору «почитання Святих це добре та корисне діло».

Церква використовує всяку нагоду, щоб заохотити вірних почитати Святих. При хрещенні вона надає дітям ім'я Святих, кожного дня в році зазначає ім'я якогось Святого чи Святої для почитання. Церква ставляє по храмах і публичних місцях ікони Святих, щоб пригадувати людям їх велич і заохочувати до наслідування. Церква зважає їх заступництва в своїх богослуженнях. Чому Церква так поступає? Вона знає, що почитання Святих збільшує в душах почитання до Бога, бо в Святих відбивається Божа велич і святість.

Шануючи портрет короля, ми віддаємо почесну самому королеві. Святі це гейби відбитки Божі. Почитаємо Святих, бо вони є звичайними оруддями Божими, через які Господь роздає людям Свої добродійства та ласки, бо вже за їх життя проявилася в них надзвичайна Божа сила та досконалість, бо ніхто не доходить до святости без особливої Божої помічі.

Дехто закидає, що почитання Святих це ідолопоклонство. Це неправда, бо ми почитаємо Святих інакше ніж Бога. Святих ми почитаємо, віддаємо їм честь як Божим приятелям, а Бога адоруємо як найвищого Творця неба та землі. Молячись до Святих, тільки благаємо, щоб вони заступалися за нас перед Богом і своїм заступництвом скріплювали наші благання. Отож, в почитанні Святих почитаємо та прославляємо самого Бога. Ми беремо Святих за своїх посередників, що мають благає Всевишнього за нас, представляти йому наші молитви.

Отож ми почитаємо Святих, бо вони Божі приятелі та слуги, вірно любили його за свого земського життя. За це почитання Бог нагороджує численними чудами та надзвичайними ласками почитателів Святих.

II. ЯК ТРЕБА ПОЧИТАТИ СВЯТИХ

1. Треба зчаста призивати їх в усіх наших душевних і тілесних потребах. Всі Христові визнавці, живі та померлі, творять одну Божу родину, якої Христос голова. Святі вже досягнули спасіння та небесну славу, звідкіля заступаються за нас перед Богом.

2. Святкуймо їхні свята. Церква почала шанувати пам'ять своїх мучеників від днів їх мучеництва. Шануємо національних героїв, так чому б не почитати героїв християнства?

3. Шануймо їхні ікони та статуї. Люди з пошаною зберігають світлинні своїх предків. Чому б нам не шанувати ікон і образів Святих? Чому б не почитати їх мощів, бо це світлинні Божих героїв, це мощі з тіл Святих, у яких Божий Дух особливо прославився.

4. Надаваймо імена Святих своїм дітям при хрещенні. Церква приказує, щоб батьки надавали при хрещенні християнські, а не паганські імена своїм дітям, щоб вони мали покровителя в небі, до якого колись зможуть звертатися за поміччю та наслідувати його чесноти.

5. Вибираймо Святих за покровителів для наших церков, шкіл, захоронок, товариств, шпиталів, віддаваймо їм в опіку наші інституції, щоб заявити довір'я до їх заступництва та запевнити собі їхню опіку.

6. Наслідуймо Святих у щоденнім житті, відтворюймо в душах їх чесноти, бо каже Св. Августин: «Почитати Святих усякими способами, але не наслідувати їхніх чеснот, це фальшиво підхліблятися їм!» [улещувати когось].

III. КОРИСТЬ ІЗ ПОЧИТАННЯ СВЯТИХ

Люди були та завжди будуть користолюбні. В усіх своїх справах питають: «Яка мені користь з цього зайняття, яка користь з тої саможертви, яка користь із почитання Святих?»

Почитання Святих запевнить нам превеликі користі, як це твердить Тридентійський Собор.

1. З'єднуємо собі приятелів і заступників перед Божим тронном, що не забудуть про нас у наших потребах і бідах.

2. Шануємо Бога, що прославився в своїх Святих. Святі це чуда Божої мудрости, доброти та милосердя. Хто почитає Святих, той прославляє архитвори Божі, бо ж ніякий Святий

не дійшов до святости власними силами. Хто подивляє архитвір мистця, той прославляє самого мистця, що виразив свою здібність у архитворі.

3. Почитання Святих, благання в них помічі змушує нас пригадувати собі їхнє життя, подивляти їх діла та наслідувати їхні чесноти й так вподібнитися до них, освячуючи себе самих, бо ж ми тоді закликаємо зо Св. Августином: «Якщо вони могли стати святими, так чому б я не міг ним бути?».

4. Почитання Святих з'єднує нам помічників і заступників в особливших потребах, бо досвід виказує, що деякі Святі одержали від Бога привілей помагати людям у деяких потребах.

IV. УКРАЇНЦІ ПОВИННІ ОСОБЛИВІШЕ ПОЧИТАТИ ВЛАСНИХ СВЯТИХ

Бувши католиками, ми повинні почитати всіх Святих, що Церква канонізувала. Проте слід зазначити, що кожен українець найперше повинен шанувати та удатися до українських Святих, бо це природний закон, що вони ближчі нам аніж Святі інших народів. Вони зв'язані з нами тою самою національністю, кров'ю, обрядом, історією, звичаями та традицією. Бог вибирає собі Святих з кожного народу, щоб даний нарід мав у небі своїх покровителів і щоб у потребах звертався до них і щоб вони помагали йому.

Дехто думає, що українці мають мало Святих. Це неправда. Ми маємо тисячі мучеників у небі, що померли за католицьку віру за часів Петра I, московського царя, за Катерини II, за Миколая I, що кров'ю та мечем нищили в Україні св. віру та нарід. Та ж від московських багнетів погинули тисячі нашого народу. Це мученики за святу віру, хоч вони й неканонізовані.

Крім цього українці повинні молитися, щоб Господь дав нам нових Святих, щоб покликав багатьох українців до високої святости, бо Святий чи Свята, це скарб народу та могутній заступник перед Богом у всіх справах Церкви та нації. Почитаючи Українських Святих, намагаймося любити свій нарід і Церкву так, як вони любили їх. Якщо бажаємо, щоб наш нарід був великий і святий, так треба працювати над його величчю та святістю.

о. М. С., ЧНІ,
Календар «Голос Спасителя»

ПОВТОРНИЙ РЕФЕРЕНДУМ ПРО НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ШОТЛАНДІЇ?

Перший міністр Шотландії Нікола Стерджен сказала, що другий референдум щодо незалежності Шотландії став «дуже ймовірним» після того, як Великобританія голосувала за вихід з Європейської Унії. Стерджен заявила, що «демократично неприпустимо» щоб Шотландія вийшла з ЄУ проти її волі. Шотландський уряд почне готувати законодавчу базу повторного голосування за незалежність. На референдумі 23 червня Шотландія проголосувала, щоб Великобританія залишалась в ЄУ – 62 % проти 38 %. («Збруч»)

ПАРЛАМЕНТ ПРОСИТЬ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЦЕРКВИ ВІД РПЦ

Верховна Рада ухвалила звернення до Вселенського Патріарха із проханням надати автокефалію Православній Церкві в Україні. У зверненні депутати просять Вселенського Патріарха визнати нечинним акт 1686 р. як такий, що був ухвалений з порушенням священних канонів Православної Церкви. («Українська Правда»)

НОВІ УКРАЇНЦІ-ПРАВЕДНИКИ

В Києві 12 українців отримали відзнаки Ізраїлю «Праведник народів світу», якими нагороджують людей та сім'ї, котрі у роки Голокосту допомагали євреям вижити. Праведниками визнають представників різних національностей, що ризикували життям, рятуючи євреїв під час Голокосту. Посмертне звання отримала родина, яка переховувала одразу 13 людей у підвалі. За нагородою прийшов їхній онук. Україна посідає четверте місце за кількістю праведників, після Польщі, Нідерландів та Франції. Загалом почесне звання отримало більше двох з половиною тисяч українців. (24 Канал)

МОВА В АТО

Українська мова є рідною для 73 % учасників АТО, їх рідних і близьких. Російська – для 6 %, обидві мови – для 19 %. Серед непричетних до АТО українську мову вважають рідною 55 %, російську – 19 %, обидві мови – 23 %. Цікаво, що англійською на рівні, достатньому для спілкування, володіють 26 % учасників АТО та 17 % непричетних. («Українська Правда»)

АНДРУХОВИЧУ ПРИСУДИЛИ МЕДАЛЬ ім. ГЕТЕ

«Українські переклади Юрія Андруховича віршів німецьких поетів, зокрема Райнера Марії Рільке, дають можливість українським читачам знову ознайомитися з німецькою класикою», – наголосили в Гете-Інституті.

Твори Андруховича, своєю чергою, відкрили літературну територію України для жителів Німеччини. Медаль Гете є однією з найвищих нагород Німеччини в галузі культури. Щорічно вона видається за особливі заслуги в справі популяризації німецької мови та сприяння міжнародному культурному обміну. Церемонія вручення нагород проходить у міському палаці німецького міста Веймар 28 серпня – в день народження Йоганна Вольфганга фон Гете. (Deutsche Welle)

У ЛУЦЬКУ З'ЯВИЛАСЯ ВУЛИЦЯ НОВОДВОРСЬКОЇ

У Луцьку вулицю польсько-советської письменниці Ванди Василевської перейменували на вулицю російського опозиційного політика Валерія Новодворської. Новодворська померла в 2014 році, була відданим другом України. Також в обласному центрі з'явилася вулиця імені Євгена Сверстюка. (З сайту міської ради Луцька)

3 Катехизму УГКЦ

Церква є місцем зростання людини у святості, дарованій благодаттю Святого Духа. Святий Дух веде людей дорогою святості, даруючи у святих таїнствах Церкви благодать покаєння та обожествлення. Святий Дух відкриває людині ту істину, що «Церква, яка обіймає у своєму лоні також і грішників, є святою і водночас потребує очищення». Входячи до Церкви крізь «двері покаєння», люди вступають у «райські двері» Божого освячення і благословення. У Святий Церкві звершується найбільше чудо – переображення грішника в праведника. Через зростання членів Церкви у святості Господь переображує все творіння, визволяючи його з-під панування стихій «цього світу» і скеровуючи до повноти «нової землі». (289)

ВІД КРЕМЛЯ БІЛЬШЕ НИЧОГО НЕ ЗАЛЕЖИТЬ...

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

Тому що ресурси сланцевої нафти і ресурси сланцевого газу в Сполучених Штатах і в інших країнах необмежені, отже, досить тільки того, що, за нинішньої ситуації, щоб ціни піднялися, відразу збільшується виробництво.

Оскільки технологічний прогрес буде продовжуватися, то собівартість буде падати, нафта і газ будуть дешевшими. 80 днів йде на те, щоб збільшити виробництво

на існуючих вже або на нових сланцевих свердловинах, і теж 80 днів йде в середньому на те, щоб танкер з нафтою або зрідженим природним газом доставляв від Сполучених Штатів до будь-якої точки світу, в Японію, в Європу, куди Сполучені Штати постачають це. У цій ситуації всі ті країни, які раніше могли поставити світ у залежність від себе, будь то Саудівська Аравія, або інші країни Близького

Сходу, або будь то Росія, – вони втратили свою світову роль, вони зробили ставку на відсталість, вони зробили ставку на безперспективні галузі промисловості. Розвинені промислові країни і бідні країни, що розвиваються більше не залежать від країн-виробників і експортерів енергоносіїв. Ось це найголовніше.

Раніше був ринок продавця, ті могли диктувати свої ціни і могли диктувати свої політичні умови. Росія могла вимагати чогось, Саудівська Аравія могла вимагати чогось, Іран міг вимагати чогось – це все скінчилося,

тепер уже ринок покупця. Сполучені Штати і Австралія в найближчі роки виведуть на ринок додатково приблизно 150 мільярдів кубічних метрів зрідженого газу, і це близько за обсягом всьому російському експорту. Це призводить до того, що не потрібні ніякі газопроводи, не потрібні ніякі довготермінові капітальні вкладення в спільні підприємства Німеччини і Росії, не буде другого «Північного потоку», а будуть американські танкери. Найсерйозніше вузьке місце – це нестача цих танкерів, потрібно побудувати додатково ще 100 таких кораблів,

які зможуть американський скраплений газ везти до Японії, в Китай, в Європу, в Корею, і все.

Навіть якби зараз Росією правила не ця людина, а мати Тереза або Серафим Саровський – це все вже не мало б ніякого значення, тому що американський скраплений газ з урахуванням цін транспортування виявляється дешевшим, ніж російський газ, що йде по газопроводах в Європу. З чисто економічних причин американський газ завоює ринок.

Подано за:
newsonline24.com.ua

ХТ

ЧИМ ВІДРІЗНЯЮТЬСЯ УКРАЇНСЬКІ ДІАСПОРИ НІМЕЧЧИНИ ТА ПОЛЬЩІ

Берлінський Інститут Європейської Політики (ІЕР) та варшавський Інститут Публічної Політики (ІСП) провели у Польщі та Німеччині спільне дослідження українських діаспор у цих двох країнах. Його автори вважають, що українці, які проживають у Євросоюзі, можуть допомогти впровадити європейський спосіб життя та європейські цінності в Україні.

У Німеччині за останні десять років число українських громадян зросло в кілька разів. 1995 року їх було близько 30 тисяч, зараз – майже 130 тисяч, дві третини з них – жінки. Більшість українців та українок перебувають у Німеччині за сімейними обставинами (вийшли заміж за німців), навчаються чи працюють.

Всього в Німеччині проживають понад вісім мільйонів іноземців (9,3 відсотка загального населення в 2014 році), і на тлі таких численних громад як турецька (1,5 мільйона), польська (670 тисяч) чи італійська (570 тисяч) українська діаспора ледь помітна.

У Польщі найбільша група іноземців – саме українці. На другому місці – росіяни, на третьому – білоруси, на четвертому – в'єтнамці.

Торік, розповіла Агнешка Лада з ІСП, Польща видала українцям 900 тисяч віз для тимчасового перебування та роботи в країні. «Якщо в Берліні на кожному кроці лунає турецька, арабська, польська чи італійська мова, – зазначила вона, – то єдина іноземна, яку я чую скрізь у Варшаві, – це українська. Чи російська, якщо мігранти зі сходу України».

Ще більшою популярністю, ніж німецькі, користуються в українців польські вузи. За навчання, щоправда, потрібно платити, але, наголосила Лада, 27 тисяч українських студентів в Польщі (це половина всіх студентів-іноземців) вважають, що краще це робити офіційно й отримувати європейську освіту, що обіцяє досить добрі перспективи, ніж по-чорному,

завдяки хабарам, в самій Україні.

До відомих подій в Україні наприкінці 2013 – на початку 2014 року українська діаспора в Німеччині була, радше, пасивною та інертною. Якщо її представники чимось і займалися, розповів Юліан Плоттка з ІЕР, то підтримкою національно-культурних традицій. Ситуація, за його словами, радикально змінилась після Майдану, який призвів до численних, а іноді й спонтанних політичних акцій українців, що проживають у Німеччині: демонстрацій, мітингів, пікетів, інформаційних кампаній, ініціатив, спрямованих на надання допомоги пораненим у Києві, а згодом – українській армії. Потім, вказав Плоттка, дії української діаспори стали більш організованими

та професійними. Майдан, анексія Криму, війна на Донбасі та російська пропаганда стали каталізаторами громадянської активності українців, що живуть у Німеччині, заявила його колежанка Людмила Мельник.

Автори дослідження звернули увагу на відмінне ставлення польського та німецького суспільств до конфлікту в Україні, що виявилось, приміром, у тому, що в Німеччині активну діяльність на підтримку нової влади в Києві спочатку розгорнули лише чисто українські ініціативні групи, а в Польщі – спільні польсько-українські.

«На відміну від Німеччини, у Польщі нікому не пот-

рібно доводити, що Росія – агресор, – каже Агнешка Лада. — Це всім очевидно, тож не виникає питання про те, чи слід допомагати Україні, що є жертвою цієї агресії».

А ось серед організацій, створених у Німеччині українцями, які порівняно недавно прибули сюди, є й такі, що підтримують сепаратистів на Донбасі. Але спроби залучити їх до дослідження виявилися марними. «На наші прохання про інтерв'ю, – розповів Юліан Плоттка, – ми або взагалі не отримали відповіді, або відповідь була негативною».

Ярина Вілінська, VIDIA, «DW»

ХТ

КІННА БАНДЕРІЯ

Кінна бандерія (почесний почет) зустрічає єпископа Йосафата Коциловського у с. Монастирець Ліського повіту (тепер Польща) під час Святої Місії у липні 1934 р. На час Святої Місії, організованої о. Стрикою, до села з'їхалося багато священників з навколишніх сіл. Вони жили по родинях і цілий тиждень працювали з молоддю, дітьми, старшим поколінням. Церква була відкрита день і ніч, постійно відбувалися богослужіння, адорація Найсвятіших Тайн. Священники провадили місійні науки. Люди сходилися з околиць, надворі було тепло, тож вірні спали в засіках або місцеві розбирали їх по хатах. Це була надзвичайна духовна подія, яка в майбутньому дала величезні плоди...

(Локальна історія)

ПЕРШИЙ «СПРАВЕДЛИВИЙ» КАТОЛИЦЬКИЙ ЄПИСКОП

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

Словацькі шкільні власті видали 1930 року розпорядження, щоб у всіх школах Словацьчини навчання провадилося словацькою мовою. Це стосувалося навіть руських церковних шкіл, що їх на власні кошти утримувала Пряшівська греко-католицька єпархія. Парадокс у тому, що словацькі урядовці ґрунтували своє розпорядження на сумнозвісному законі угорського політика Аппонія від 1907 року, мета якого була систематична мадяризація слов'ян Угорщини. Потерпали від цього закону до розвалу Австро-Угорщини й самі словаки. Згодом вони не посоромилися застосувати його до української (руської) меншини у Словацьчині.

Пік боротьби єпископа Гойдича за руські школи припав на 1940 рік, коли в суспільстві дедалі сильніше почали проявлятися шовіністичні й расові прикмети політики Словацької (клерофашистської) держави. Запопадливу ініціативу, звісно, не без підтримки найвищих державних чинів Словацьчини, почав проявляти шарішсько-земплінський жупан Шт. Гашшік, який представив «оригінальний» спосіб вирішення русинського питання в Східній Словацьчині – аналогічний до «вирішення» проблеми корінних жителів США – індіанців, котрих свого часу було загнано в резервації. Саме така візія захопила жупана, коли він запропонував зосередити всю русинську меншину в двох округах – Меджилаборецькому та Свидницькому, якого Гашшік планував для цієї мети спеціально створити. З Пряшева до міст Меджилаборці та Свидник мав бути перенесений осідок греко-католицького єпископства зі всіма установами та руські середні школи. Жупан Гашшік обґрунтував це, крім іншого, «захистом студентів руських середніх шкіл у Пряшеві від ексцентричності цього міста». Реагуючи на такі прояви шовінізму, Гойдич в листі до міністра шкільництва Словацьчини написав, що релігійні, культурні та соціальні інституції греко-католицької єпархії не є базаром, який можна будь-коли і будь-куди переносити. Зрештою, єпархіяльні інституції утворено й утримувано власними засобами, тому, продовжував Гойдич, «не розумію, яким правом хоче держава обмежувати те, чого не збудувала і не утримує!». А щодо

«ексцентричності» міста, владика зауважив, що йому не відомо, щоб Пряшів був «такою Содомою і Гоморою», від якої студентів потрібно захищати переселенням і просив пояснити «чому ця, нібито пряшівська Содом і Гомора так згубно діє лише на студентів руських середніх шкіл?»

Про свою діяльність на ниві культурно-національного життя русько-української меншини єпископ Павло Гойдич висловився так: «Я взяв на себе цей обов'язок тільки тому, бо нема нікого, хто б цим зайнявся. Інші національності мають своїх міністрів, свою політичну партію, своїх послів, одна тільки частина моїх вірних не має нікого, хто захищав би їхні національні права. Коли мої вірні звертаються до мене з довір'ям, я не можу відкинути їхнє прохання, хоча внаслідок того я маю багато непримиренностей і велику шкоду».

ІДЕОЛОГІЧНА ЕПІДЕМІЯ ЦЕРКВИ

Повернімося, однак, до теми порятунку євреїв. У січні 1939 року єпископ оприлюднює послання до духовенства своєї єпархії, в якому інформує про ідеологію, котра суперечить вченню Церкви про любов до ближнього. Звертаючи увагу на зростаючі прояви «націоналізму, шовінізму і расизму», владика Павло попереджає священників «аби берегли себе від цієї небезпечної епідемії і не наважилися вступати на службу до згаданого блуду». Це послання є дуже важливим документом ще й тому, що П. Гойдич, остерігаючи в ньому перед епідемією нацизму, так би мовити, випередив навіть Ватикан. Як відомо, папа Пій XI, після оприлюднення 1937 року енцикліки «Mit brennender Sorge» («Із глибоким занепокоєнням»), яка розлютила нацистів, дав доручення підготувати нову енцикліку, в якій мало бути осуджено расизм, антисемітизм і переслідування євреїв у Німеччині. Підготовку документу начебто було завершено, проте у лютому 1939 року, місяць після появи послання єпископа Гойдича – папа помер, так і не встигнувши схвалити текст нової енцикліки.

Варто нагадати ще один важливий крок владика Павла, котрий свідчить про його ставлення до переслідувань євреїв у Словацькій республіці, на чолі якої стояв

католицький священник – президент Йозеф Тісо. У травні 1942 року Гойдич написав листа до головного дипломатичного представника Ватикану у Братиславі, в якому гостро осудив депортації словацьких євреїв та звернув увагу на жорстокість, якої допускаються члени напіввійськової терористичної організації «Глінкова гарда» у стосунку до беззахисних євреїв. Єпископ Гойдич просить Ватикан змусити президента Словацької республіки Тіса, як католицького священника, зупинити звірства, чинені над євреями, а «якщо це неможливо, то хай Свята Столиця закличе пана президента відмовитися від займаної посади», щоб ці нелюдські практики не ганьбили всю Католицьку Церкву. У Ватикані, схоже, панувала розгубленість щодо поведінки Тіса та інших словацьких державних високопосадовців. Була дана вказівка ватиканському дипломату в Братиславі Дж. Бурціо протестувати проти депортації євреїв у президента Тіса. Рекомендуючи цей крок, заступник держсекретаря Ватикану Д. Гардіні висловив і свій сумнів: «Не знаю, чи демарш зможе зупинити... блазнів. Блазнів є двоє: (глава уряду) Тука, котрий діє і Тісо... священник, котрий залишає його діяти».

500 МАРОК ЗА ВИВЕЗЕНОГО ЄВРЕЯ

Єпископ Гойдич достеменно знав, що у Словацьчині повним ходом йшла «аризація», тобто експропріація майна євреїв, а також транспорту місцевого єврейського населення до концтаборів на території окупованої Польщі,

що розпочалися в березні 1942 року. Протягом семи місяців того самого року заслано на смерть понад 57 тисяч словацьких євреїв. Словацька сторона за кожного вивезеного єврея платила III Рейху 500 німецьких марок. Усього з Словацьчини під час війни в нацистські табори смерті відтранспортовано майже 70 тисяч євреїв, лише на кілька тисяч менше ніж з окупованої нацистами Франції.

У 2006 році в архівах словацького Інституту Народної Пам'яті в Братиславі дослідник А. Капута виявив власноруч написаний лист єпископа Гойдича з Ілавської тюрми до Канцелярії президента ЧСР А. Запотоцького від 18 травня 1956 року, в якому в'язень № 1273 просив відновити його процес з січня 1951 року, на якому його було засуджено на довічне ув'язнення, інкримінуючи йому «зраду батьківщини». Ця «зрада» єпископа Гойдича мала полягати у «шпигунстві» на користь Ватикану, підтримці «бандерівців» та «колабораціонізму» з німецькою окупаційною владою Словацьчини. Автор листа спростував усі звинувачення і пояснив, якими методами під час восьми-місячного слідства видобуто з нього фальшиві зізнання. Після затримання органами безпеки 28 квітня 1950 року в Пряшеві за категоричну відмову єпископа Гойдича перейти у православ'я, його було перевезено до в'язниці у Валдіце-Картузи в Чехії, а згодом переміщено у горезвісну п'ять тюрму Рузін. Щоб видобути з в'язня потрібні зізнання для заздальгідь готованого процесу-спектаклю, органи репресії застосували до своєї жертви фізичні й психічні тортури. Про ці методи слідства, нині вже добре відомі з документальних публікацій, в згаданому листі докладно розповідає сам Гойдич і, наче підсумовуючи, пише: «Мій душевний стан був таким безнадійним, що я був у стані підписати і свій вирок смерті». Далі в листі до президента ЧСР єпископ Гойдич серед іншого заявляє: «Євреї під час німецької окупації масово приходили до мене не лише з Пряшева, а й з інших міст... Я ні одному (з них) не відмовив у допомозі; їхніх дітей я примістив у наших єпархіяльних установах, їхні гроші та цінні золоті речі всіляко переховував, щоб зберегти їх від конфіскації». Автор листа подає прізвища кількох єврейських сімей з різних міст Словацьчини, котрі могли б підтвердити його слова.

Отже, у 2006 році розпочався пошук свідків-євреїв. Виявилось, що владика

Павло особисто врятував життя принаймні 27 євреям, видаючи їм свідоцтво про хрещення і переховуючи їх у греко-католицьких монастирях. Історик о. П. Бозра пише, що політична поліція Словацьчини повідомила в серпні 1942 року про зустріч владика з євреями у Михалівцях. Він з ними цілувався і це начебто викликало невдоволення серед очевидців-християн. В драматичній ситуації опинився єврейський підприємець із м. Попрад Павло Лукач-Шпігцер. Він зустрівся з владикою Павлом на одній з вулиць Пряшева саме в момент, коли члени «Глінкової гарди» виловлювали євреїв. Єпископ Гойдич обняв свого співрозмовника і таким чином захистив його перед затриманням.

Крім цього він заохочував своїх священників, щоб вони, в межах своїх можливостей, допомагали євреям. Таким чином, наприклад, парох у селі Ольшавиця о. М. Машлей, послухавшись Гойдича, врятував життя 54 єврейським сім'ям, переховуючи їх серед своїх вірників-селян.

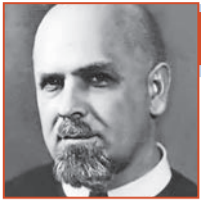
6742 або 681

17 липня 1960 року єпископ-мученик помер у Леопольдівській тюрмі на 72-у році життя. Помер, як він того собі бажав, у день свого народження. «Болить мене те, що мої віруючі змушені терпіти за свою віру», – повторював владика Павло перед смертю. Його могилу на тюремному цвинтарі означено номером 681. Як нацисти перетворювали людей в концтаборах на номери, так само чинили й комуністи у своїх тюрмах з небажаними для них особами. «Те, що я вважав за найкращий вчинок любові до ближнього, мені було зараховано як найгірший злочин – зраду батьківщини», – писав у 1956 році в листі до президента ЧСР «Справедливий між народами». Реабілітовано єпископа Павла Гойдича щойно 1990 року.

**Іван Гват, Пряшів,
«Український журнал».
Оригінальний заголовок:
«Справедливий
між католицькими
священниками». Світлина
з архіву автора статті**

Від редакції.

Христова Церква святкує пам'ять свщмч. Павла Гойдича 17 липня, як в'язня Любові, оборонця святої віри, як приклад вірності своєму Творцеві, народові й Церкві, великого шанувальника Пречистої Діви Марії та Пресвятого Христового Серця.

З літопису християнської України

РОЛЯ ЧЕРНЕЦТВА В УКРАЇНІ: ПОЧАТКИ

Розглянувши аж до кінця XI століття історію київських митрополитів, як головного релігійного і церковного чинника українського християнства, з черги приглянемося другому тривалому, не менше важливому чинникові розвитку українського християнства: чернецтву, яке зарисувалося у своїх виразних формах на переломі того ж століття – у Київсько-Печерській Лаврі. Воно відразу ж таки стало рушійною силою духовною, церковною, культурною, громадською, ба, навіть деколи і політичною. Тому не можемо закінчити історії української Церкви XI століття, не впровадивши до неї й українського чернецтва, яке стало її складовою частиною аж до наших днів. Та насамперед декілька загальніших слів про чернецтво взагалі.

Ченці в дохристиянській Україні. Ченці в Україні є, мабуть, старші за саму дату християнської України, як держави. Ми вже спочатку бачили, яку замітну роль в християнізації української землі відіграв чинник географічний: її положення. Ото географічне положення України спричинилося, що християнське вчення просіяло в Україну з сусідніх земель: слідами войовників, купців, подорожніх чи навіть депортованих на каторгу, а чи й прогнаних людей. За цієї власне доби – діяння отого географічного чинника, – треба підкреслити ще один момент, а саме: пригожість української землі для християнського тодішнього чернецтва, зокрема в формах пустиножителства. Україна крім свого легкого доступу до Чорного моря, лежала на периферії тодішнього римсько-грецького світу – провідника в християнському світі взагалі.

Східне чернецтво, в своїх зовнішніх формах, було впливом утечі перших християнських ідеалістів від поганської суспільності римської імперії, щоб здійснювати на самоті євангельське вчення й ідеали. Християни, які були поклали Євангелію в основу життєвих вартостей, не бачили для себе можливості реалізувати християнські євангельські ідеали серед тодішньої поганської суспільності. Тому вони шу-

2014 рік, вересень, проща чернецтва до василіянського монастиря в Добромилі. Молитви жертвували за мир в Україні. С-на з сайту monashstvo.ugcc.org.ua

кали тих можливостей поза нею: втікали в пустиню, на самоту. Так постало пустиножителство. Воно розвинулось буйно власне на периферіях середземноморського римського світу, в Єгипті, Палестині, Сирії, Малій Азії та в інших периферних до римського державного центра околицях, як наприклад, в сьогоднішній Добруджі-Румунії, на Криму, і так далі. Однак ці євангельські ідеалісти-самітники не могли довго вдержати поза межами людських суспільств. Найперше ж вони стрінулися на пустинях таки самі між собою і наладнали співжиття; спершу чисто механічне, а згодом поглиблене, органічне, створюючи так нові чернечі суспільності. А втім, їх повороту з пустинь вимагала сама Євангелія, яка наказувала дбати про інших, про спасіння душ ближніх, саме отого поганського суспільства, щоб привести його до Христа та до християнського життя і одиничного, і суспільного. Тим то вже дуже рано, в першій половині IV століття, пустинники почали згуртовуватися в більших чи менших скупченнях, в чому треба відзначити таких світочів східного чернецтва як Пахомій, Антоній, Василій. Цей останній, тобто Василій Великий у 370-их роках, власне дав цим згуртуванням закони спільного життя та вказав на завдання і цілі для таких громад ченців. Так оформились чернечі спільноти, постало василіянське чернецтво Сходу, яке розвинулось унезабарі й на Сході, і на

Заході. Забезпечені в цих нових спільнотах від невигод самотництва, вони повертаються з пустинь у людську суспільність вже не одинцем, але саме в такій громадській формі, як монастирі, які вони засновують по селах і містах, в їх близькості, чи просто на периферіях людських скупчень, стаючи таким чином прикладом християнського життя для світу в оточенні монастиря. Та відразу ж таки, якщо не рівночасно, цей пасивний, мовчазний приклад життя, переходить в активні форми місії і апостоляту між людьми, здобуваючи собі загальне признание і цінування, а з цим шораз ширше розгортає вплив на людську спільноту, на області і країни, на цілі народи.

Десь уже з VII століття воно стає вирішальною силою, яка розвиває, поглиблює, скріплює життя Церкви серед бурхливих і непевних часів так званої мандрівки народів, отих племінних та етнічних пересунень, які грянули з Азії в Європу, між балтійським і середземноморським простором, суцільно заторкаючи українські землі. На Заході їх праця вінчається успіхом, де сини св. Венедикта відвоюють від варварів давню Європу – культурно, цивілізаційно, а навіть економічно і політично. На Сході ж Василіани зазнають деяких невдач, і то в просторі візантійської християнської імперії, відстоюючи повноту Євангелії супроти філософських і політичних наступів на християнську віру ікоборства. Візантійська державна влада

і потуга виступає проти василіянського чернецтва, ізолюючи його, дезорганізуючи, знищуючи визначніших його представників. Його відсувають на периферію життя і на периферію тодішнього людського поселення силою державного примусу. Але вони, рятуючи життя, не раз відсуваються і самі добровільно, втікають знову на пустиню, поза досяг ворожого суспільства. І саме в таких обставинах східне чернецтво стрічається чи не перший раз з українськими землями, спрямовуючи над береги Чорного моря свій ісход. Туди відсилають його також візантійські імператори, може й не свідомо виповняючи пляни Божого Провидіння.

Ченці на українських землях. Ми сьогодні в головних зарисах знаємо, як у ті часи виглядав берег Чорного моря. Це була мережа грецько-візантійських колоній-осад, що їх азійські кочовики зіпхнули були майже над самі береги Чорного моря. За цим вузьким поясом купецьких факторій та мілітарних станиць простягалися українські степи, покриті балками українського Півдня, на просторі цілої причорноморської вловини. Тудю просувалися більшими чи меншими групами кочові орди, які були загрозою для організованого культурного, громадського і, тим більше, державного життя. Але одиниці могли їх пережити і спастися. Для Візантії ця полоса була культурною пустелею, але була добрим захистом для всіх, хто шукав захисту перед ор-

ганізованими державними репресіями, як згодом, у протилежному напрямі, шукатимуть тут захисту ті люди, що утворять козацтво. І туди, в часи так званого ікоборства, була спрямована добровільна і недобровільна еміграція східного візантійського чернецтва.

В історичних джерелах знаходимо сліди візантійської чернечої еміграції до Криму, де лагідніше підсоння та багате географічне і топографічне розчленування простору сприяло умовам тимчасового пустиножителства. Та, здається, що й інші області української території ввійшли в сферу засягу цього процесу, і були вже в українській дохристиянській добі освячені молитвами і подвигами ченців, які, може, і виблагали в Бога для цієї багатой землі благодать хрещення в Христову Євангелію. Та й воно, власне оте еміграційне чернецтво не могло вже цілком відокремитися від довколишнього світу – спершу незнамого, а може й ворожого – не могло воно цілковито зашита в лісову гущу чи в степову балку й дождати кращих часів. З глибин душі його понаглювала потреба християнської місії. Тому виглядає неправдоподібним, щоб оте чернецтво не взяло якоїсь участі в передаванні Христового вчення на українські землі та серед її мешканців.

Але помітна роль чернецтва на Україні почалася щойно з тією хвилиною, коли державний чинник перебрав у свої руки організацію християнської місії в Україні. І звідси треба датувати його офіційну історію, його історичний період. Звідси треба пояснювати й отой факт, що християнство появляється так якось природно на Українській Землі; а згодом, за Володимира, християнська місія проводиться без окремого спровадження зайшлих, чужих місіонерів. Тим то і треба пояснювати, що без якоїсь окремої чернечої місії чи поселення з-за кордону появляються записи про ченців і монастирі на сторінках літописів, без якоїсь підготовки, як щось нормальне, звичне, давно знане. Про ченців говорять літописи і за Володимира, і за Ярослава, хоча Печерська-Лавра в Києві постає щойно в половині XI століття.

▼ **Продовження на 7 стор.**

РОЛЯ ЧЕРНЕЦТВА В УКРАЇНІ: ПОЧАТКИ

▼ Продовження. Початок на 6 стор.

Можна сказати, що й отой «Настас с попи», що прийшов з Володимиром з Криму,

це не що інше як група місійного чернецтва, яке одиноким в тих часах і довго згодом

надавалося для християнських місій у чужих країнах, не будучи як єпархіяльне духовенство осілим, зв'язаним з службою в означених храмах і для існуючих християнських громад, а до того ще й обтяжене сім'єю. Тільки

оті ченці могли відважитися, щоб іти в чужий край на непевне, на бідкування, іноді ж на гоніння і скитання. І як покликані на місію, вони не відразу створили сталі осідки, але були рухомою християнською місійною

установою. Щойно, коли ця місія вже закріпилася, почали поставати перші чернечі осідки. А між ними матір українських монастирів – Києво-Печерська Лавра. А про неї в наступній нашій лекції.

о. Атанасій Великий, ЧСВВ

ХГ

Після третього поділу Речі Посполитої 1795 року унійна митрополія та її резиденція в Радомишлі були ліквідовані, а саме місто у складі Правобережної України було приєднане до російської імперії.

Яким чином тут існувала унійна модель Церкви?

Науковець Ігор Скочиляс, декан гуманітарного факультету УКУ, вважає, що подія Житомирської Унії для сучасного українця є цілковитою новиною. Причина полягає в тому, що наша церковна минушина з плином часу, а особливо в радянський період, була свідомо замовчувана, сфальшована. Тож тепер необхідно відновлювати історичну справедливість і будувати наш «український світ» на автентичній основі, одним із стовпів якої є автентична київська християнська традиція. «Дивно, що така визначна подія для українського XVIII століття, як Житомирський унійний собор 1715 року, практично ніде не присутня: ані в церковних шематизмах, ані в шкільних чи університетських підручниках із церковної історії чи солідних монографіях. Перед нами постав не тільки виклик, а й велике завдання – пригадати, тобто повернути нам наше історичне, культурне, суспільно-еклезіальне минуле», – вважає професор Скочиляс.

Науковець розповів, як понад 10 років тому в Санкт-Петербурзі в інституті історії Російської Академії Наук він натрапив на унікальну збірку документів Унійної Церкви. Це були життєписи монахів-василіан і київських митрополитів з колекції Павла Доброхотова, православного єпископа, який дуже любив старовину та опікувався унійними пам'ятками. «Серед цих матеріалів виявився і життєпис митрополита Лева Кишка, в якому містився унікальний запис про те, що завдяки його зусиллям у Житомирі українське духовенство з Правобережної України проголосило унію з Римом», – розповідає він. У життєписі йдеться про те, що священники 1715 року визнали унійного митрополита своїм пастирем і предстоятелем. «Цей

НЕВІДОМА ЖИТОМИРСЬКА УНІЯ 1715 року

Радомишль – колишня резиденція греко-католицьких митрополитів. Відомо, що саме цим теперішнім районним центром Житомирщини 1729 року володів митрополит Атанасій Шептицький, предок митрополита Андрея Шептицького. Децю пізніше, у 1746 році, він влаштував у місті резиденцію унійних митрополитів.

Митрополит Лев Кишка – творець Житомирської Унії

Тут звели Радомишльський замок, оточений ровом і валом, де й знаходилася резиденція із скарбницею, митрополичою консисторією, духовним судом і владичим двором. У 1763 році в центрі міста почали зводити церкву Святої Трійці, будівництво якої так і не було завершено через російську окупацію Правобережної України наприкінці XVIII ст.

ХГ

запис – унікальний, бо встановлено точну хронологію проголошення унії. Він показує, що навернення до єдності із Римським Престолом відбулося добровільно та мирно. А також те, що митрополит Лев Кишка, як творець Житомирської Унії, доклав багато зусиль, аби на Правобережжі постала велика і добре організована структура УГКЦ, яка охоплювала терени від берегів Дніпра до берегів Чорного моря, на півночі сягаючи околиць Києва і Чорнобиля», – підсумовує дослідник. Тож, за його словами, тодішню єпархіальну територію зараз, фактично, успадкувала Київська архієпархія УГКЦ.

Як зауважує дослідник, собор у Житомирі відбувся на початку XVIII століття як спільнотний соборовий акт всієї спільноти парафіяльних священників, настоятелів монастирів і деканів Київської митрополичої архієпархії. І що надзвичайно важливо з еклезіологічної точки зору, рішення про сопричасну єдність із Римом та входження Правобережної України до складу Унійної Церкви було ухвалено в 1715 р. колегіально. І саме ця подія започаткувала творення української ідентичності на Правобережжі та еклезіальної тотожності УГКЦ як тріумфуючої Церкви в «золоту добу» унії – XVIII столітті.

Унійна УГКЦ на Правобережжі була «міні-державою»

Уважно придивляючись до тогочасних подій, важливо звернути увагу на ту обставину, що Житомирський собор уможливив об'єднання української культури і Церкви в єдине ціле на Правобережній Україні: «Відбулося те, що ми тепер називаємо моделлю соборної України. Це дало відчутний поштовх до розвитку культури і публічних форм суспільного життя в Київській Митрополії на землях, які перебували поза межами імперії Романових.

Житомирська Унія відбулася невдовзі після драматичних в українській історії подій: програної Полтавської Битви 1709 року, смерті гетьмана Івана Мазепи, батуринського погрому і тимчасової поразки ідеї незалежності, коли козацька держава локалізувалася лише на Лівобережжі як російська автономія. Тоді ж на Правобережну Україну повернулася влада Речі Посполитої й постало велике питання: що буде з традицією державотворення і українською культурою, яка виявилася незахищеною. «І приходять Унійна Церква в мирний спосіб на Правобережжя: у Канів, Черкаси, Чигирин, на терени сучасної Одеської, Кіровоградської, Миколаївської, Вінницької, Київської, Черкаської, Жи-

томирської областей, яка бере під свій захист й опіку українське населення», – пояснює дослідник. Таким чином, УГКЦ була не лише еклезіальною структурою, а й «міні-державою», яка взяла на себе відповідальність за долю української культури на Правобережній Україні. На відміну від Берестейської Унії 1596 р., Житомирська Унія 1715 р. поширилася практично на всю територію України на правому березі Дніпра, за винятком Києва. І таке поширення унії надало їй виразного українського обличчя.

Єдність із Римським Апостольським Престолом була добровільним і свідомим вибором Правобережної України

Іншим важливим суспільним наслідком Житомирської Унії було поновне об'єднання українського соціокультурного простору в рамках спільного організму, – цього разу Унійної Церкви, яка на Правобережжі мала свою «столицю» – місто Радомишль з добре розбудованою економічною структурою. До 1715 року ці терени пережили низку потрясінь і спустошень. Жорстоке придушення козацького повстання Семена Палія, дипломатичне і військове протистояння за цей регіон між різними державами: Гетьманщиною,

Кримським ханством, Молдавією, Річчю Посполитою, Росією, Туреччиною й Швецією, невдалий похід Пилипа Орлика, сумнозвісний згін царськими військами населення з Правобережної України у 1711–1712 рр., призвели до ліквідації тут козацького полкового устрою та повернення краю в 1714 року до складу Речі Посполитої.

Тож Унійна Церква у вирішальний спосіб долучилася до відновлення, відбудови і поновного заселення краю. Греко-католицькі священники і ченці зводили тут храми і монастирі. А поруч, де з'являвся Божий храм, поставали й господарства, сільські обійстя, відбудовувалися містечка. «Унійна Церква через Житомирську Унію фактично повернула цьому регіону його українське обличчя», – додав він.

Тодішня єпархіальна структура УГКЦ на Правобережній Україні налічувала десятки деканатів з кількістю парафій, число яких доходило до двох тисяч. Це була величезна цілісна структура, яка взяла під свій захист українське населення. «Модель унії, яка з'явилася на Правобережній Україні, не була закритою чи конфронтаційною, а навпаки, була інклюзивною. Ця модель, певна річ, передбачала догматичну й еклезіальну єдність із Римом, але водночас зберігала спільну з православними культурну однорідність на рівні обряду, літургійних практик, щоденного життя, пам'ять про минуле і спільний дар Святоволодимирського хрещення», – вважає він.

У пом'яниках деяких храмів на території Києво-Печерської Лаври ми знаходимо численні записи про те, що на прощу до Лаври масово приходили українці-уніати: «Унія вкладалася в ширшу культурно-релігійну модель, яку ми тепер називаємо київською традицією. Іншими словами, Унія не призвела до розвалу «українського світу», а навпаки, скріпила його».

Але потім, у другій половині XVIII ст., в гру входять інші фактори – соціальні й політичні. Релігію починають використовувати в політичних цілях.

▼ Продовження на 8 стор.

НЕВІДОМА ЖИТОМИРСЬКА УНІЯ 1715 РОКУ

▼ **Продовження. Початок на 7 стор.**

Чиниться тиск на уряд Речі Посполитої з боку російської

імперії, в якій Православна Церква стала інструментом імперської політики. «Унійна Церква в цей час зустрілася із зовнішніми викликами. Розпочалася російська пропаганда, через яку селян та міщан почали підбурювати проти УГКЦ. Це призвело

до внутрішньо українських конфліктів і втручання Росії у внутрішнє життя Київської Церкви. Яскравий приклад – події Коліївщини і гайдамацький рух», – підсумував він. У цей час греко-католики зазнавали переслідувань, маємо численні приклади

мучеництва за віру на цих теренах. Зокрема, 1768 року російська армія заарештувала і утримувала в Бердичеві десятки греко-католицьких священників.

Унаслідок окупації Росією Правобережної України, наприкінці XVIII століття УГКЦ

тимчасово припинила своє існування на цій території. І лише з проголошенням незалежності України греко-католики отримали змогу повернутися сюди.

**Руслана Ткаченко,
Департамент Інформації
УГКЦ**

ДОЛИНА ПЕЛЮСТКОВИХ ХРЕСТІВ

Їдучи дорогою зі Львова на Бібрку, ліворуч ви побачите широчезні простори, де в долині блищать бані церков розкиданих навколо старовинних сіл: Звенигорода, Гринєва, Відників, Шоломії, Гаїв, Миколаєва... Польові дороги обсажені старими деревами, серед яких ховаються давні хрести з лапатими раменами у вигляді трьох пелюстків – такі за межами цієї долини на Львівщині мало де збереглися. Останнім прихистком дивовижних знаків минулого став умовний чотирикутник, обмежений львівською кільцевою дорогою й автошляхами з Винників на Золочів, відгалуженням з Куровичів на Перемишляни та дорогою зі Львова на Бібрку.

«Хто досліджував такі хрести в Галичині?» – запитав я у доцента кафедри реставрації та реконструкції архітектурних комплексів Львівської Політехніки Костя Присяжного. Виявляється, подібні хрести були описані у роботі видатного українського етнографа й дослідника Миколи Сумцова «Полевие крести і фігури», надрукованій у «Кіевской старіне» наприкінці 1890-х років.

А ще була окрема книжка цього ж автора «Культурніе переживанія». У ній Сумцов писав, що в Україні був звичай ставити хрести (він тоді не розрізняв – кам'яні чи дерев'яні) на знак усіляких важливих подій. Це були хрести «обітні» (їх було найбільше), коли людина давала обітницю Церкві і на згадку про це ставила хрест. Також ставили хрести «на крові», тобто на тому місці, де когось убили. Хрести ставили й на захист села чи містечка від стихійного лиха. Сумцов розрізняв хрести дерев'яні, які були фарбовані у різні кольори.

Також про хрести писав Кость Широцький – на жаль, маловідомий, хоча й колись перспективний дослідник, померлий 1918 року. Він описував придорожні хрести та фігури, які іноді ставили на роздоріжжі, щоби вказувати правильний шлях подорожнім. А ще багато христів у ті часи слугували людям замість капличок.

Нині таких христів залишилося мало і не лише довгі

століття цьому винні. «З сімдесятих років XIX століття російська влада почала нищити придорожні хрести та придорожні фігури, бо в той час біля таких христів розповсюджувалися прокламації, там збиралися гроші на зброю для повстанців», – продовжує Кость Присяжний. Цікаво, що в Галичині австрійська влада такого не чинила, хоча й тут не бракувало повстанців, які боролися проти цесаря за незалежність Польщі.

До речі, за австрійських часів вийшли дві етнографічні праці Івана Франка про хрести на честь скасування панщини у 1848 році, яких найбільше було поставлено у 1851–1853 роках. На них були присвячені «найяснішому цесарю в пам'ять о дарованій волі» (чи «о дарованій свободі»). Такі хрести зазвичай ставили в центрі села й обсаджували трьома липами. І там, де зараз тих христів вже немає, а зберігся підмурівок і хоча б одна стара липа, ви можете бути певні, що на цьому місці був колись «хрест свободи».

Сучасний дослідник Василь Лаба пише в «Історії села Під'ярків», що на знак скасування панщини в Галичині 1848 року в Під'яркові встановлено аж три кам'яні хрести. Нині на головній вулиці села стоїть лише один – і той дивом збережений (після урагану 2008 року біля нього впало старе дерево

і вивернутим коренем зачепило основу хреста).

Набагато рідше, у другій половині XIX сторіччя, як знову ж таки згадує Франко, ставили хрести «на поховання горілки». Тобто урочисто, зі священником відспівували пляшку горілки, її несли на ношах, заковували і на тому місці ставили хрест (після чого село «зав'язувало»).

«Звичайно ж, більшість із них була знищена за роки радянської влади, – згадує Кость Присяжний. – Ще не так давно була така одіозна заступниця голови Івано-Франківського облвиконкому пані Лігачова, що формувала загони (у народі їх називали «хрестоломами»), які виїжджали вночі у супроводі автокранів і з виттям сирен посеред ночі руйнували такі хрести. Не раз люди витягали ці хрести з дна річок, відновлювали їх і встановлювали на старе місце. Один із таких грубо скріпленних металевих скобою христів стоїть біля Звенигорода. Якщо ви бачите такий відремонтований хрест, то це народна ініціатива, яка відновлювала його після дій більшовиків».

Те, чому таких христів найбільше збереглося навколо Звенигорода, є непростим питанням для істориків, і його справді варто дослідити. А от про пелюсткове обрамлення рамен можна

говорити як про наслідок натурального розвитку форми, вважає наш співрозмовник-експерт. Звичайно, джерелом видозмін форм хреста був Афонський монастир.

Можливо, слід згадати ще про одну візантійську форму хреста – так званий «процвітаючий хрест». Він найбільшого поширення набув на Кавказі – у Грузії та Вірменії. У нього нижні гілки перетворюються на якореподібну основу, а рамена хреста були гілками – з листям і квітами. «Можливо, що наш пелюстковий хрест походить від наслідків органічного спрощення саме такої візантійської форми. Ви можете побачити подібні знаки у Вірменській церкві [у Львові], у хачкарах всередині храму. Ці прототипи з XV століття могли передувати нашим пелюстковим хрестам», – зазначає Кость Присяжний.

В околицях Звенигорода існують народні форми хреста, які є так гіпертрофовані, що хрест перетворюється на справжнє дерево – за пелюстками самих рамен майже не видно.

На звенигородських хрестах часто можемо прочитати напис «сей крестъ поставленъ рабомъ Божимъ...», і ці хрести є «обітницькими», бо тут засвідчено, що їх поставили конкретні люди. А надмогильні хрести з'явилися в Галичині з XVII сторіччя – до того часу були лише надмогильні плити (як відома

нам плита Івана Федорова в Онуфріївському монастирі чи нагробки з Вірменської церкви).

Пелюсткові хрести на Звенигородщині припадають на період 1802–1898 років – виглядає на те, що протягом XIX століття все, що було потрібно, відзначено, відсвятковано й поставлено. А позаяк на той час такий хрест був достатньо коштовною річчю, то, за словами Костя Присяжного, в наступні роки їх ставили дуже рідко. До традиції встановлювати хрести (але вже дерев'яні) повернулися масово у 1938 році, коли в Галичині і на Волині святкували 950-річчя хрещення Русі. Частина з них збереглась і на Львівщині. За радянських часів в СРСР дозволили поставити великий хрест у Литві, на горі поблизу Шауляя. Але це сталося не через недогляд ідеологічних служб – 1988 року тамтешні жінки у такий спосіб подякували Михайлу Горбачову за боротьбу з алкоголізмом. На початку 1990-х років Галичина теж знову згадала про старі звичаї і в короткий час майже в кожному селі з'явилися металеві та дерев'яні хрести на вшанування Незалежності та борців за свободу України.

Пелюсткові хрести ще стоять в осередку колишнього Звенигородського князівства, але написи на них стерті вітрами та дощем або зафарбовані дбайливими селянами так, що їх неможливо розшифрувати. Унікальні залишки старовини, вони давно заслуговують на статус історичних пам'яток, та залишаються незахищені законом (радянської влади вже немає, то хто ж їх ще нищитиме?) від надто прискіпливих селян, які не заспокоюються, доки ці хрести не побілять чи не помалюють.

**Володимир Михалик,
«Збруч»**